

Metaforă și analogie în design

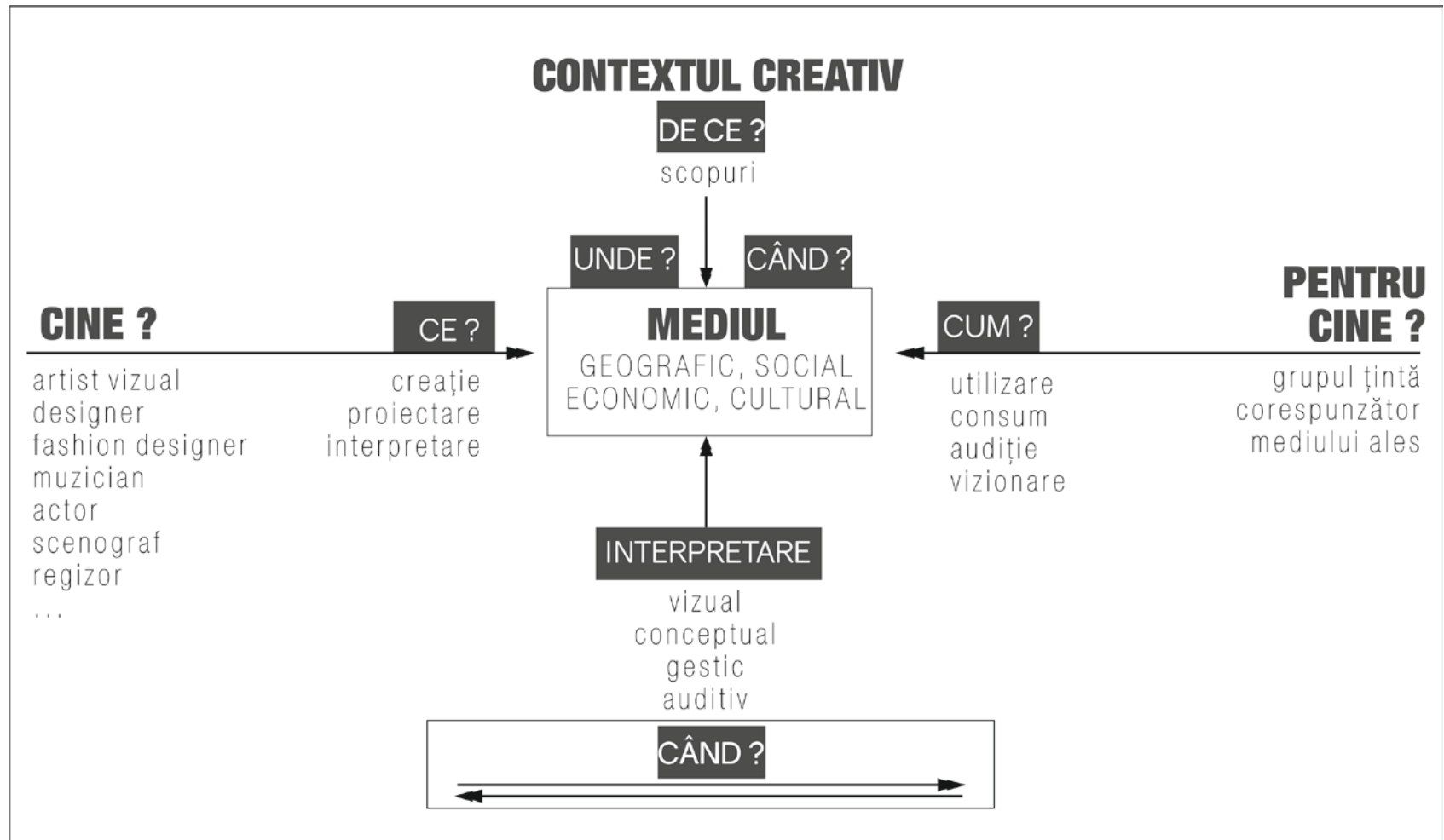
Conf. univ. dr. Monica Pop

1 / COMUNICARE ȘI INTERPRETARE

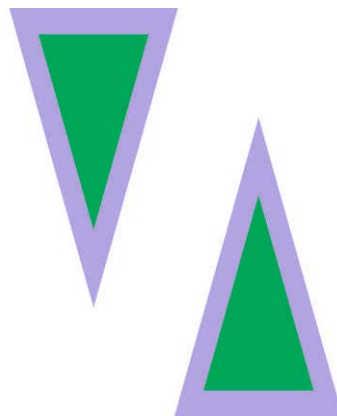
termeni cheie:

semioză / creativitate / interpretare / semnificare / interdisciplinaritate...

SEMIOTICA

semn / simbol / structură / semnificație / **comunicare...**

TEORIA SEMNELOR

societate / **arte vizuale, teatru, muzică, literatură** / știință / tehnică...

RELAȚIONARE

COMUNICAREA ESTE INTERACȚIUNEA UMANĂ PRIN MESAJE

ELEMENTE CONCRETE

comunică și primesc mesajul

ELEMENTE ABSTRACTE

trebuie comunicate

SEMNE

acte sau fapte de artă care se referă la altceva decât la ele însele
semnifică (transmit informații despre o realitate)

CODURI

sistemele în care sunt organizate semnele

Modalități de comunicare

Canal / Cod / Medium

Canalul

mijlocul fizic prin care este transmis semnalul

Codul

sistem de înțelesuri comun membrilor unei culturi. Constă deopotrivă din semne și din reguli care determină cum și în ce context pot fi folosite acestea

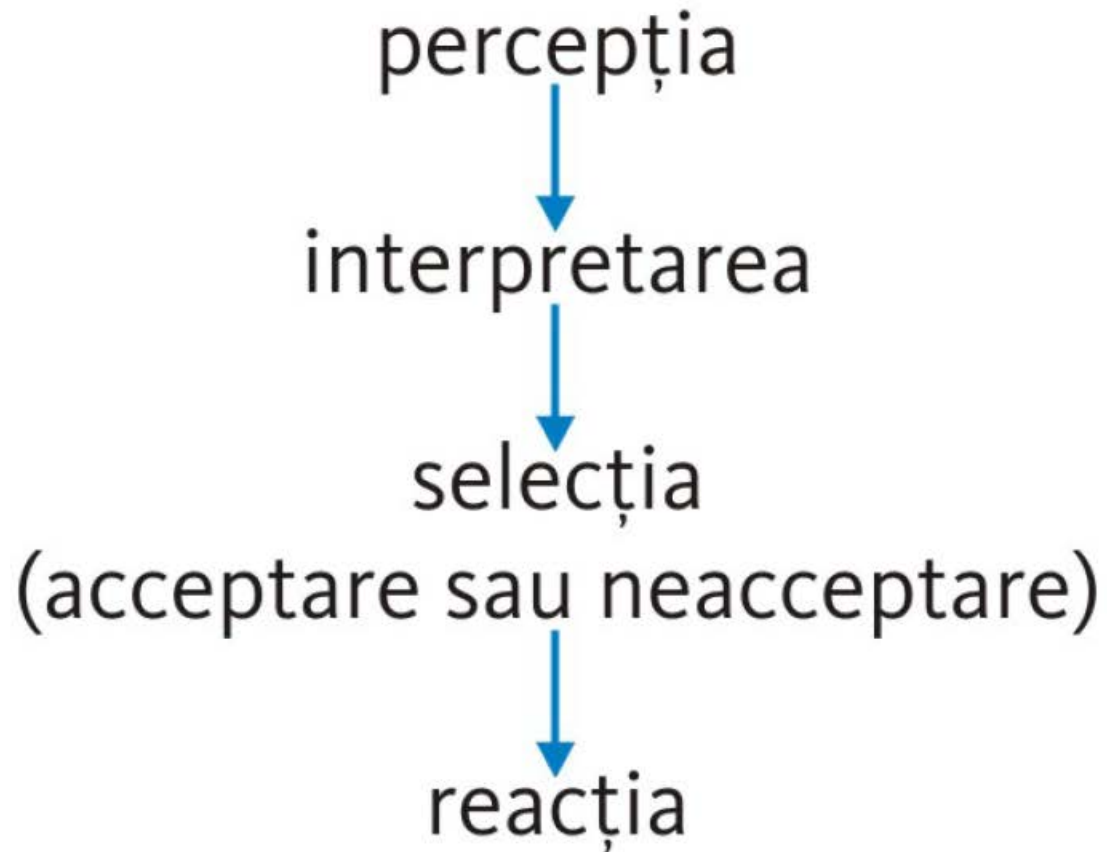
Medium (media)

mijlocul (mijloacele) tehnic (tehnice) de convertire a mesajului în semnal, care să poată fi transmis prin canal.

putem clasifica *media* în trei categorii:

- ***media de prezentare***: vocea, fața, trupul. Acestea folosesc limbaje “naturale” (cuvinte rostite, expresii, gesturi);
- ***media de reprezentare***: cărți, picturi, fotografii. Pot fi o înregistrare a produselor din prima categorie, care să existe independent de cel care comunică. Produc *lucrări*, adică *obiecte comunicaționale*, prin care se comunică fapte, sentimente, idei sau viziuni;
- ***media mecanice***: telefonul, radioul, televiziunea.

ETAPE ALE COMUNICĂRII 1

ETAPE ALE COMUNICĂRII 2

Teoria celor 5 W

după schema informațională a lui Harold Lasweel (1936)
model de comunicare liniară (1948)

CINE SPUNE

WHO SAYS

CE SPUNE

WHAT SAYS

CUM SPUNE

WHⁱⁿICH CHANNEL

CUI SPUNE

WH^{to}OM

CU CE EFECT

WITH WHAT EFFECT

TIPOLOGIA COMUNICĂRII

Comunicare senzorială (nonverbal)

- sunetul
-
- gustul
-
- mirosul
-
- privirea
-
- temperatura
-

Comunicare orală (verbal)

- dialogul
-
- discursul
-

Comunicare vizuală

- Dedusă (nonverbal)**
- semnul și gestul
-
- limbajul corpului uman
-
- limbajul spațiului
-
- limbajul vestimentar
-

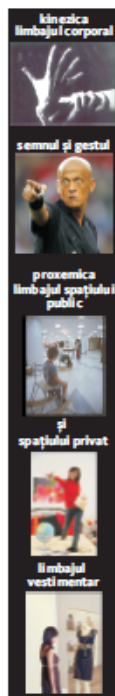
- Indusă**
- cultura vizuală**
-
- cultura audiovizuală**
-

TIPOLOGIA COMUNICĂRII VIZUALE

directă

indirectă

COMUNICARE DEDUSĂ (nonverbală)

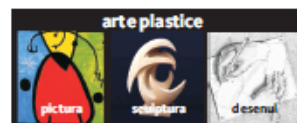
COMUNICARE INDUSĂ

CULTURA VIZUALĂ

scrisul

imaginea
plastică

arhitectura

arte decorative

imaginea
multiplicată

CULTURA AUDIOVIZUALĂ

multimedia

mass-media

fitosemiotica și zoosemiotica

semiotica medicală

kinezica și proxemica

naratologia și retorica

teatrul și științele spectacolului

semiotica muzicală

semiotica obiectului

“Un semn este ceva care ține loc de altceva pentru cineva, sub un oarecare raport sau un oarecare titlu”

CHARLES SANDERS PEIRCE

SUPORTURI ALE COMUNICĂRII NONVERBALE

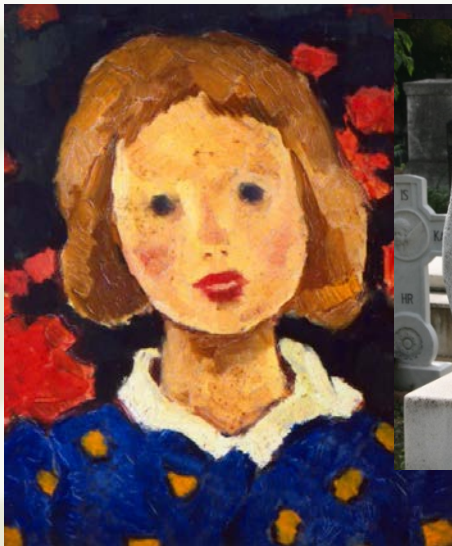
/ corpul cu calitățile fizice și fiziologice ale sale, cu mișcările ca suport - gesticulația de tip fiziologic, ea există și se manifestă ca o inserție necesară a fiziologicului în sistemul comunicării.

// afectele manifestate în comunicarea indirectă - prin veșmintele pe care le poartă emițătorii, accesoriile lor, tatuajele sau mutilările ritualice.

/// dispunerea în spațiu a indivizilor - indiferent de natura acestuia, suportul teritorial și personal înconjoară corpul fiecărui individ.

Motivațiile gestualității se formează pe principiul egoului, ca raportare permanentă la “eu” sau “sine”, iar determinările gestuale ale depărtării și apropierii, în funcție de “aici” și “acolo”, respectiv “dincolo”.

Imaginea non-verbală corporală ca simbol artistic, în plan fizic sau în realitatea imediată, poate fi statică - de tip portret, în pictură, sculptură, grafică, fotografie, publicitate, benzi desenate.

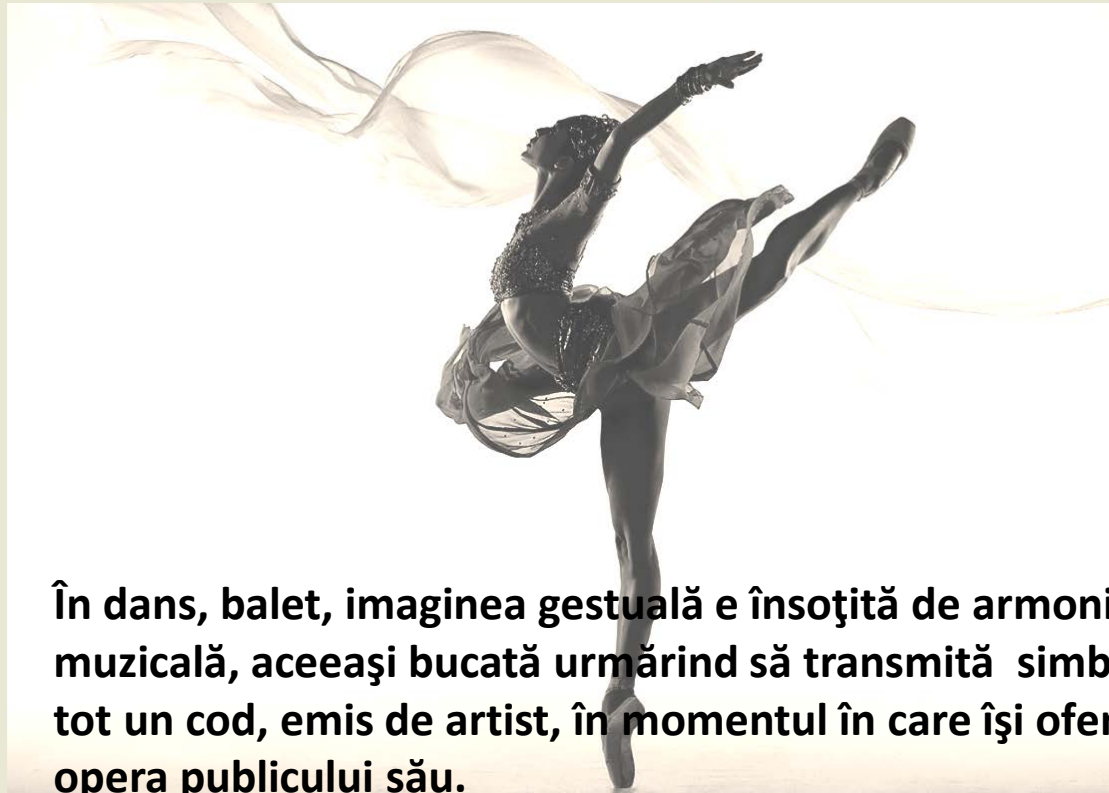
teatrul și științele
spectacolului

Însă ea poate fi reprezentată și prin imagini ale mișcării sau ale unui gest sugerat.

Limbajul nonverbal, cod al comunicării teatrale, presupune o atenție deosebită acordată corpului actorului.

În teatrul „tradițional”, vorbim despre acesta în termenii unei soluții de compromis între spontaneitate și control absolut, între corpul natural și corpul manipulat de către regizor sau de specificitatea rolului interpretat.

În dans, balet, imaginea gestuală e însoțită de armonia muzicală, aceeași bucată urmărind să transmită simbolic tot un cod, emis de artist, în momentul în care își oferă opera publicului său.

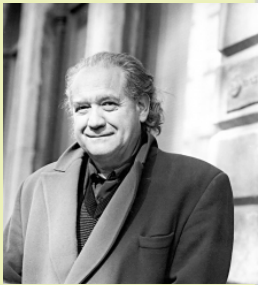
Față de gestualitatea din realitatea imediată, arta își permite să emită simboluri multiple, iar decodificarea lor ține de reperele culturale sau civice asimilate în special de către receptor.

Marc-Alain Deschamps ne vorbește despre taxonomia gestuală exprimând forme diferite de comunicare a corpului uman.

Marcel Mauss împarte tehnicile corpului în funcție de sex și vârstă

Pierre Guiraud propune o taxonomie a codurilor corporale printr-o reinterpretare a principalelor analize gestuale.

semiotica muzicală

Jean-
Jacques
Nattiez

O partitură muzicală este un suport cu însemne grafice deosebit de complexe, a căror convenție s-a statuat în timp, printr-un proces de continuă adaptare în raport cu intențiile autorilor, posibilitățile tehnice ale instrumentelor producătoare de sunete și competențele instrumentiștilor.

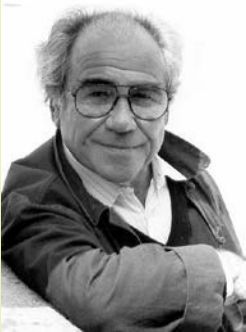
Jean-Jacques Nattiez, muzicolog, susține că muzica le apare multora drept un sistem organizat sintactic, dar lipsit de încărcătura semantică. Alții observă că în diferite cazuri există combinații muzicale cu funcție semantică clară.

Semiotica muzicală este ea însăși o disciplină;

Datorită existenței partiturii, este posibilă evoluția gândirii muzicale individuale.

semiotica obiectului

Jean
Baudrillard

Reprezentantul cel mai de seamă care a efectuat studii în acest sens, este **Jean Baudrillard** unul dintre cei mai renumiți - și mai mediatizați - teoreticieni și filosofi ai celei de-a doua jumătăți a secolului XX. Lucrarea la care fac referire citatele de mai jos, reprezintă o incursiune în psihologia consumului ce merită studiată.

„Societatea de consum – mituri și structuri” este unul dintre cele mai atente și rafinate studii sociologice despre consum. Acest text continuă să arunce o lumină nouă asupra subiectului și obiectului consumului, în jurul căruia se organizează societatea.” (Douglas Kellner, University of Texas);

„Cercetarea originală a lui Jean Baudrillard în domeniul semioticii furnizează o nouă analiză a societății de consum și explică în ce fel structurile de comunicare și sistemul de semne pot conserva societatea de consum mult după ce discursul acesteia s-a golit de putere și semnificație.” (Trevor Norris, University of Toronto).

Jean Baudrillard, societatea de consum – mituri și structuri, Ed. Comunicare.ro, 2008, București

Există și un alt tip de imagine care transcende realitatea imediată în sfera spirituală a comunicării interumane, și anume **imaginea sugerată** în artă și literatură.

Este vorba despre imaginea „scrisă”, respectiv „citită” în texte ficționale sau în teatrul radiofonic.

NONVERBALUL ÎN REPREZENTĂRI ARTISTICE

În artă se stabilesc distanțele în funcție de coduri stabilite dinainte sau se sugerează de către autorul unei opere, în funcție de normele însușite dar și de talentul său de a reda expresiv elementele de contrast, cele ale primului plan, cele din fundal și cele din umbră.

IDEAL ȘI REAL

Ce parte din această imagine este idealizată?

"28 iulie: Libertatea conducând oamenii" (1830) de Eugene Delacroix

- *Libertatea*, care aici este simbolizată de figura feminină purtând steagul, este plasată în partea de sus și centrală, astfel încât atenția este atrasă către importanța ei;
- Sub ea se află figurile care sunt simbolice pentru oameni ca un întreg dar, în același timp, sunt mult mai realiste în ceea ce privește pictarea lor. În acest fel, "oamenii" sunt prezentați ca aspirând la idealul de libertate care este plasat literalmente deasupra lor;
- Așadar, în timp ce ambele elemente, *Libertatea* însăși și oamenii de sub ea sunt idealizați, intenția pare a fi să redea grupul din urmă mai realist cu imposibilitatea de a învinge moartea, consecința înlocuirii idealului însuși de libertate – care apare în partea cea mai de jos a imaginii.

plasarea elementelor idealizate în partea de sus a paginii și a elementelor realiste în partea de jos

CENTRUL ȘI PERIFERIA

În "Florentine Pieta" a lui Michelangelo (1550-1553), observăm însemnătatea centrului și relativa lipsă de importanță a marginilor.

Sculptura include patru figuri: Hristos, Nicodemus, Maria Magdalena și o figură incompletă.

Conceptele de centru și margini combinate cu cele de "în față" și "în spate" contrastează ideile de permanență și importanță (Hristos) cu cele de efemeritate și neimportanță relativă (Nicodemus, Maria Magdalena și figura incompletă).

Ce este interesant la această sculptură este faptul că presupune o poziție anume din partea privitorului
(în această instanță vedem sculptura ca având spate, față și părți laterale).

“ÎNAINTE” ȘI „DUPĂ”

De ce figurile din partea dreaptă apar de mai multe ori?

Tributul - Masaccio

2 / SEMIOZA ȘI ACTUL INTERPRETĂRII

Unitatea fundamentală semiotică se numește

S E M N

*Un semn nu este semn decât dacă exprimă idei și
dacă produce în mintea celui sau celor care îl
percep, un demers interpretativ. (M. Joly)*

ACTUL INTERPRETĂRII ARTISTICE

SEMNUL ARE 3 DIMENSIUNI

/ O DIMENSIUNE SEMANTICĂ

Semnul este acel ceva care ține locul a altceva

semantica (relația semn-obiect), ***desemnează*** (denotează) **semnul**

SEMNUL ARE 3 DIMENSIUNI

// O DIMENSIUNE SINTACTICĂ

Orice semn are o capacitate de asociere cu alte semne
sintaxa (relația ***semn-semn***), altfel spus, ce ***implică*** semnul

SEMNUL ARE 3 DIMENSIUNI

/// O DIMENSIUNE PRAGMATICĂ

Respectă utilitatea, valoarea unui semn sau sistem de semne pentru un individ sau un grup social.

pragmatica (relația **semn-efect obținut**), ce exprimă semnul

Dinamica semnelor...

/ Semnul ca obiect / obiecte ce au sensuri specifice și care pot, într-un anumit context, să reprezinte sau să substituie alte obiecte.

/ Înțelesul semnelor / această abordare pledează pentru înțelesul primar, sau mai bine spus, *prima impresie*.

/ Folosirea semnelor / *vehicule sau transportatori de sensuri*

/ Efectul semnelor / "ceva ce reprezintă pentru cineva, drept altceva".

**Există trei arii principale în ceea ce
înțelegem prin semiotică**

Primul ordin

Semnele însele / Mașina Aston Martin

Există trei arii principale în ceea ce înțelegem prin semiotică

Al doilea ordin

Modul în care semnele sunt organizate în sisteme.
Se adaugă **sensuri culturale și mituri**/ Mașina Aston Martin a lui James Bond

Există trei arii principale în ceea ce înțelegem prin semiotică

Al treilea ordin

Contextul în care semnele sunt organizate în sisteme. Oferă informații despre societate, industrie și grad de civilizație

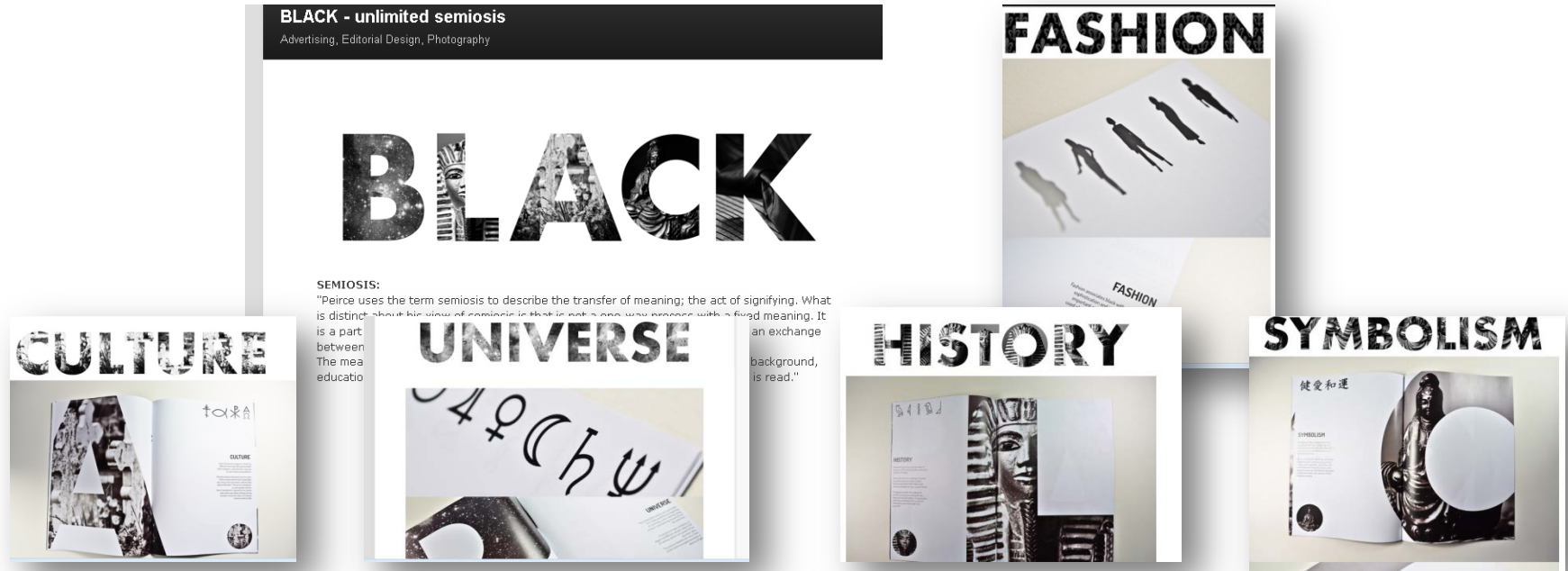
CE SUNT SEMIOZA ȘI SEMIOZA NELIMITATĂ

Semioza / o acțiune sau o influență care constituie sau implică o cooperare între trei subiecte: un semn, obiectul său și interpretantul său. (Peirce)

Dacă un om creează un simbol nou, o face prin implicarea de concepte. Și odată creat, în uz, el se dezvoltă. Folosit și experimentat el semnifică creștere.

Această creștere a simbolurilor mai are denumirea de *semioză nelimitată*.

Semioza nelimitată / capacitatea semnelor de a se determina unul pe altul. Interpretantul rezultat în mintea noastră ar putea deveni mai apoi un alt semn, putând declanșa un lanț infinit de asocieri .

CE ESTE SIMBOLUL ?

Folosit uneori ca și alternativă sau substitut pentru termenul
SEMN

Înțelesuri diferite sau chiar opuse

Cuvântul symbol este derivat din cuvântul grec symbolon și reprezintă un semn grafic pentru un obiect sau un concept. Simbolurile le regăsim încă din preistoric, pe pereții peșterilor. Cele mai vechi semne descoperite sunt cele care semnifică focul, apa, pământul, soarele și vântul.

Au funcția principală de ghidaj, fiind percepute în mare parte de către subconștientul nostru.

Pot înlocui informațiile fără un intermediar.

SIMBOLUL / CARACTERISTICI

**Când nu există interpretant simbolul
își va pierde caracteristicile care îl transformă în semn**

**Simbolul este o reprezentare ce este *prezentată* minții – fără o asemănare
cu obiectul său și fără nici o referire la
convențiile anterioare – numită *concept*.**

Simbolul este un subiect cu trei condiții:

- *trebuie să reprezinte un obiect sau lucru;*
- *să fie o reprezentare a unei forme realizabile;*
- *să fie ușor de tradus într-o altă limbă sau sistem de simboluri.*

Un simbol este un semn care are mai multe nivele de sensuri. Cu alte cuvinte, un simbol semnifică mai mult decât spun literele - semnele sunt literale, pe când simbolurile nu.

Întâlnim trei feluri de asocieri:

- *personale*, unde toți facem asocieri cu lucruri în experiențele noastre;
- *culturale*, unde simboluri diferite pot avea sensuri diferite în culturi diferite;
- *universale*, unde psihologia lui Jung, pe lângă alte teorii, argumentează că unele simboluri au sensuri universale.

SEMNE

“pictograme”

Pentru jocurile olimpice de la Beijing
din anul 2008

SIMBOLURI

pictograme

chinezești de acum 2000 de ani

SIMBOLUL / CARACTERISTICI

Când vorbim, scriem, interpretăm piese muzicale sau un rol pe scenă, citim, visăm sau ne angajăm într-o activitate simbolică, aceste sensuri devin naturale. În timp ce un scriitor intenționează să exprime sensuri certe, acestea vor depăși ceea ce a fost conștient făcut.

*În interpretările literare, este important să ne amintim că **un poem sau o povestire scurtă pot să spună mai mult decât dorește să spună scriitorul**. Poate avea acest surplus de sensuri datorită limbajului folosit.*

*Multe imagini, semne, într-o operă literară vor avea asocieri culturale și universale atât pentru cititor cât și pentru scriitor. Nici scriitorul și nici cititorul nu controlează aceste asocieri. **Noi câștigăm asocierile din experiența noastră de viață, fără să conștientizăm aceste lucru.***

Apollinaire - caligrame

Cette adorable personne c'est toi
 sous ce nom de Paul
 que j'ai connue
 à la bouche de la jeune comédienne
 qui a été de la comédie
 au théâtre
 plus bas
 c'est ton
 cœur
 qui
 bat

ame

S
A
LUT
M
O N
D E
DONT
JE SUIS
LA LAN
GUE È
LOQUEN
TE QUESA
BOUCHE
O PARIS
TIRE ET TIRERA
T O U JOURS
AUX A
LEM AM

tout terrelement

Guillaume Apollinaire

Spare!

There is one

yes I have one (hush there);

Only not within the seeing of the sun,
Not within the singing of the strong sun,
Tall sun's tingeing,
or treacherous the tainting

of the earth's air

Somewhere
elsewhere
there is all well where!
one, One.

everything
undone,

morning-matched-face

Sweet looks, Loose locks
long locks, love locks
going gallant, girlgrace

is kept with fonder a care
fonder a care than we could have kept it
kept Far with fonder a care
(and we, we should have kept it)
Finer
fonder

a care kept
where kept?
where

do but tell us where kept,
What high as that? We follow,
now we follow

Yonder...

Yonder

Yonder

yes, yonder

Yonder

Undo, done with soon done with and ye dearly
The flower of beauty, fleece of beauty
To its own heart beauty and its loveliness of youth: it is an end of us
To fleet, Never fleets more, fastened with the tenderest truth
O it is an all youth! Come then your ways and airs and looks
motion them with breath, and with sighs soaring
the ghost deliver it, early now long before death
beauty's self and beauty's giver See, not a hair, not an eyelash, not the least lash lost
back, beauty beauty, back to God! beauty's self and have waxed and have walked with the wind that while we slept,
lighthanded left is surely the more mould will have waxed and have waxed
hair is, hair of the head
This side,
That while we, while we dumbered,
hurlin a heavyheaded hundredfold
O then, weary then why when facing we body forth

Care text de sub imagini, exprimă adevărul?

Apă sfințită

Otravă

Imaginile sunt, însă, foarte deschise spre interpretare, astfel încât nu sunt capabile să ofere un înțeles stabil cititorului. De aceea am putea avea nevoie să le suplimentăm cu texte;

Cuvintele ajută la reducerea numărului de interpretări posibile. Ele ne ajută să ancorăm imaginile:

SIMBOLUL CULTURAL - EXPRESIE A SEMIOZEI NELIMITATE

O continuare a acestor interpretări ar fi o dezbateră asupra unui anumit tip de simbol, și anume cel *cultural*.

Este unul dintre cele mai complexe și dinamice simboluri.

Ocupă un loc major în viața unei comunități moderne

El definește complexitatea unei societăți, prin aceea că structurează în chip diferit praxis-ul societății, depinzând firesc de condițiile date.

Simbolul cultural constituie o însumare a unor experiențe prin care colectivitatea se exprimă, asigură continuitatea experienței de a trăi împreună prin instituțiile făurite de-a lungul unor mari perioade de timp.

Evoluția și locul produsului în procesul de design

am trei obiective

COMUNICAREA

Ce dorește angajatorul:

TALENT + PUNERE-ÎN PRACTICĂ

să știi să vorbești și să comunici

capacitatea de a duce la bun sfârșit un proiect

și

RELAȚII BUNE CU CLIENTUL

dar

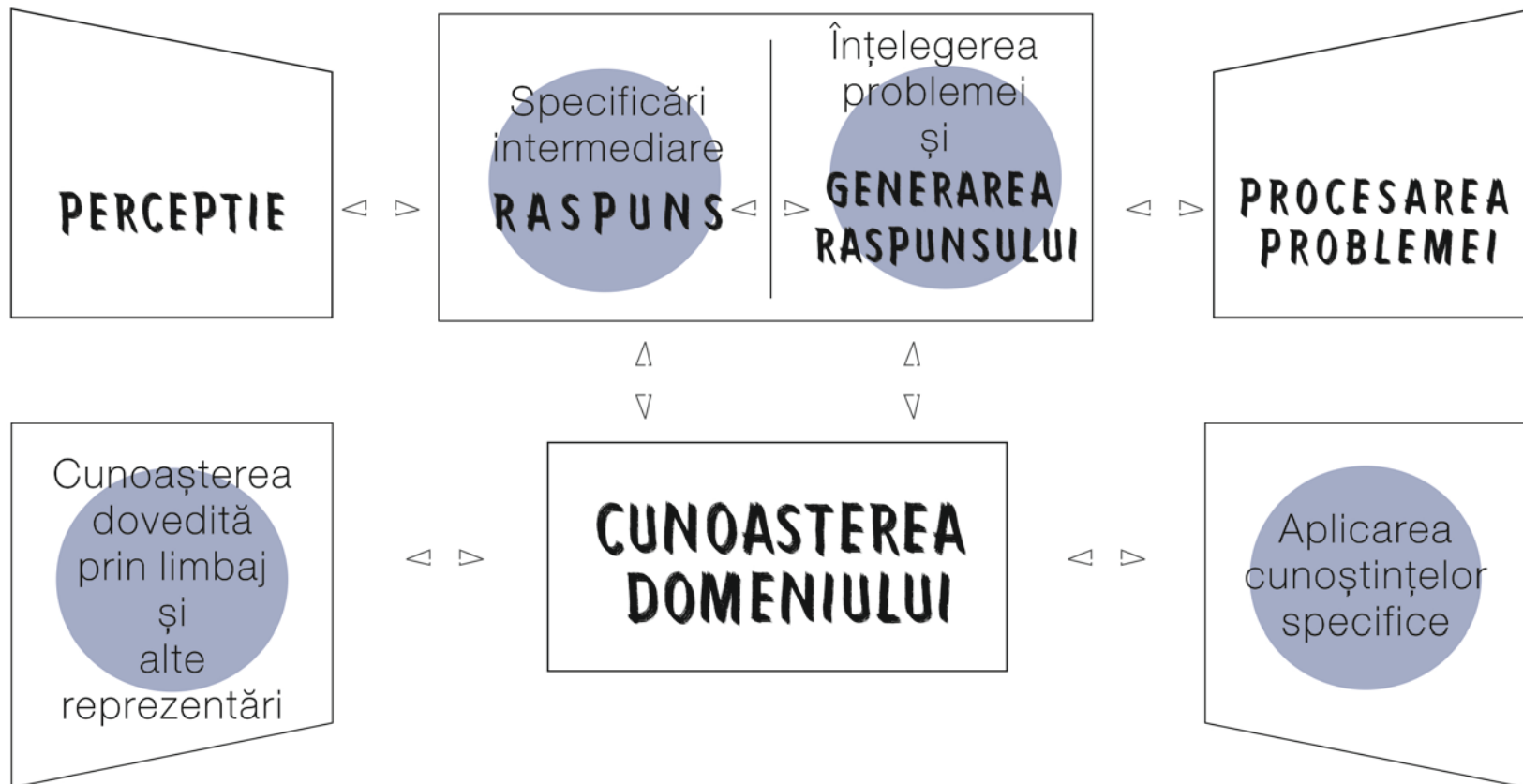
“CONDU” TU! NU TE LĂSA CONDUS (manipulat)

**SUSȚINEREA ȘI ARGUMENTAREA UNUI
PROIECT PERSONAL**

...să înveți să -ți vinzi produsul

LUCREAZĂ ÎN ECHIPĂ!

CULTURA GENERALĂ...să știi cât mai multe

Reprezentarea semiotică
a limbajului verbal și nonverbal
în comunicarea vizuală

PERCEPTIE ↔ **RASPUNS** ↔ **GENERAREA RASPUNSULUI** ↔ **PROCESAREA PROBLEMEI**

Generarea răspunsului și răspunsul propriu la o problemă,
depind de perceperea și în final de procesarea sa

designer
artist vizual
scenograf
stilist
...

ce vreau
sa fac

UN PRODUS pentru un CONSUMATOR

CONȚINUTUL CONSUMULUI

REPERE VIZUALE

prin

elemente fizice:

STEREOTIPURI

PRODUSE SIMILARE

CARACTERE/CONVENȚII/CLIȘEE

METAFORE VIZUALE/METONIMII

acțiuni psihologice:

CUNOAȘTERE

INFLUENȚARE

impresia artistică

instrumentală

interpretare semantică

estetică

socială

factorul "surpriză"

asocieri simbolice

interesul

la care
urmaresc

FORMA

STRUCTURA

TEXTURA

CULOAREA

MATERIALE

ma folosesc
de simturi

VIZUAL

TACTIL

GUSTATIV

OLFACTIV

AUDITIV

realizez

SCHIȚE
DETALII

urmaresc un raspuns

răspunsul consumatorului depinde de
anumiți factori externi: bruiaj, influențe
culturale, factorul situațional, capacități
comportamentale, caracteristici
personale

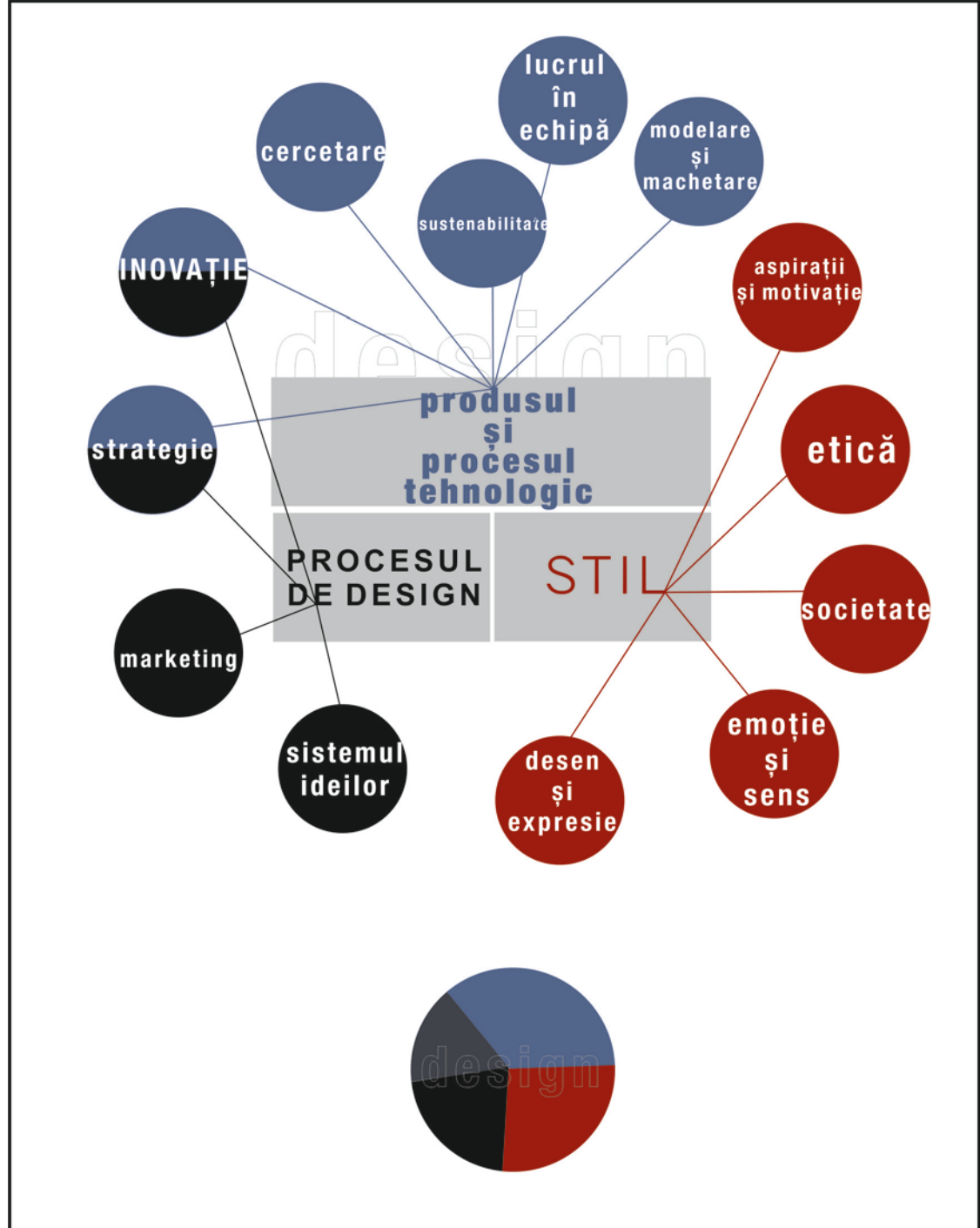
FEEDBACK

acceptare

sau

evitare

evoluția relației produs / consumator

REPREZENTAREA

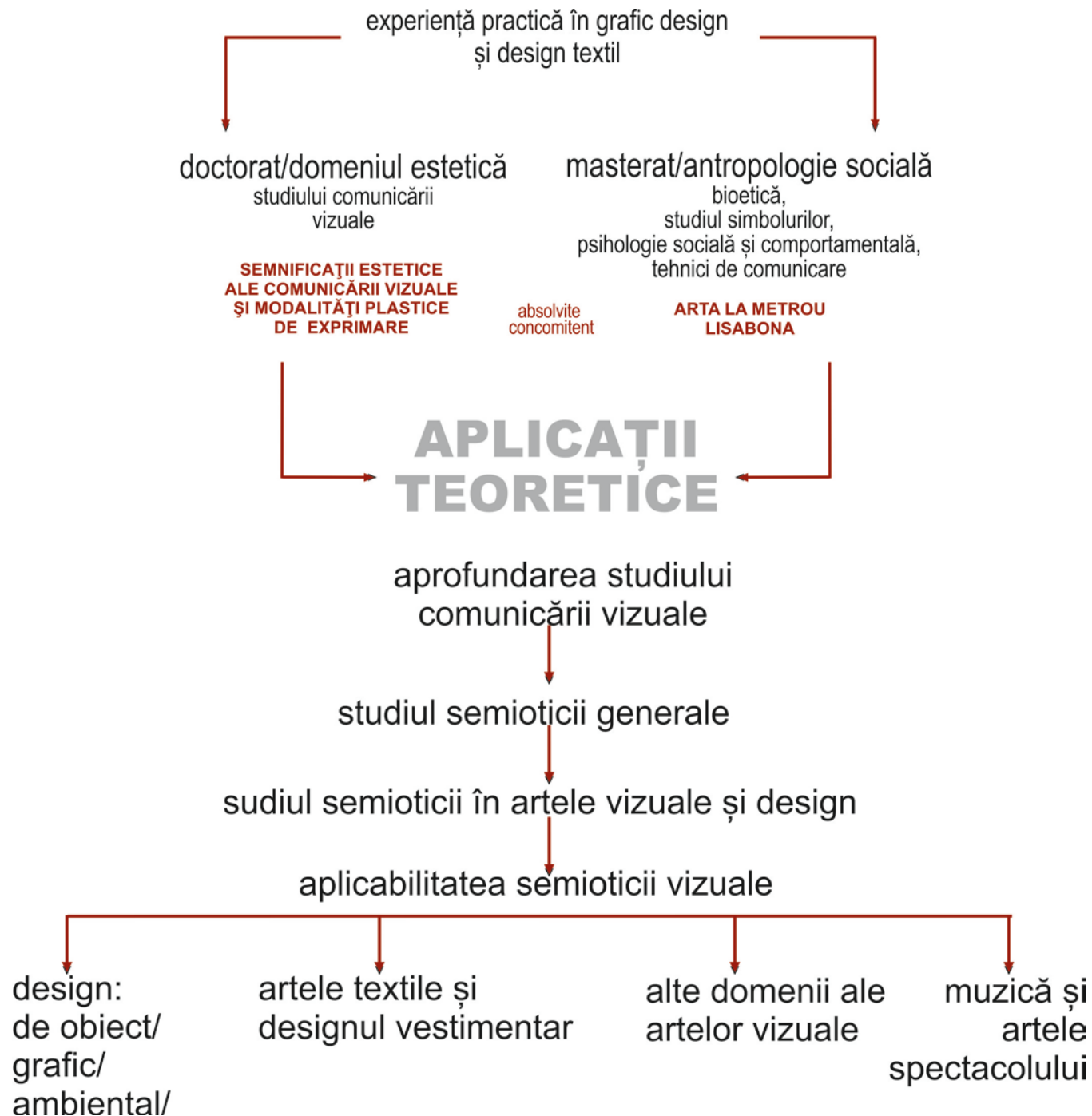
IMAGINATIE

INOVATIE

RATIONALITATE

SENSIBILITATE

artist vizual
fashion designer
scenograf
muzician
regizor

DESEN
PROIECTARE
INTERPRETARE
CONCEPTIE

operă de artă
piesă vestimentară
piesă muzicală
piesă de teatru

receptare

consumator de artă
public/spectator

Teoria celor 5 W

după schema informațională a lui Harold Lasweel (1936)
model de comunicare liniară (1948)

CINE SPUNE

WHO SAYS

CE SPUNE

WHAT SAYS

CUM SPUNE

WHICH CHANNEL

CUI SPUNE

WHOM

CU CE EFECT

WITH WHAT EFFECT

Bibliografie

Thomas Sebeok, *Semiotik/Semiotics. Handbook on the Sign-Theoretic Foundations of Nature and Culture*, sursa, http://ling.kgw.tu-berlin.de/semiotik/english/Events/handbook_e.htm

Gombrich Ernst Hans, *Art and illusion; a study in the psychology of pictorial representation*, Pantheon Books, New York, 1960

Eco Umberto, *În căutarea limbii perfecte*, Ed. Polirom, Iași, 2002

Dumas Felicia, *Gest și expresie în liturghia ortodoxă*, Ed. Institutul European, Iași, 2000

Birdwhistell Ray L. , *Kinesics and context – essays on body motion communication*, University of Pennsylvania Press, Philadelphia

Monica Pop, *Dinamica limbajului vizual*, Ed. Artes, 2013, Iași

Monica Pop, *Semiotica în cultura vizuală*, Ed. Artes, 2013, Iași